

GASETA DE LES ARTS

1.º ABRIL 1926

DIRECTOR: JOAQUIM FOLCH I TORRES

Any III.—Núm. 46

La creu de

Vilabertran

Una de les joies cabdals de l'orfebreria catalana dels primers temps de l'art gòtic és la Creu de Vilabertran, peça famosa gairebé invisible per al públic i per als feligresos, que fou vista per única vegada a Barcelona a l'Exposició de Creus celebrada l'any 1913, en el Palau de Belles Arts, com a anexe al Primer Congrés d'Art Cristià que va tenir lloc en ocasió de les memorables festes constantinianes.

A part de les escasses referències de Piferrer (1884) i S. Aguilar (1895) sobre aquesta joia, dos estudis li han sigut dedicats. L'un, importantíssim, és el del P. E. Roulin, de l'Ordre de Sant Benet, publicat en el volum VI dels *Monuments et Mémoires*, de la fundació Piot, que publica l'Acadèmia d'Inscripcions de França (París, 1899). L'altre és degut al nostre eminent arqueòleg

Mossèn Josep Gudiol, i inclòs en l'estudi que sobre «Les Creus d'Argenteria a Catalunya» li encomanà la Junta de Museus de Barcelona en

fer-se la ja referida Exposició de Creus, i que fou publicat a l'*Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans* l'any 1920, i, en tiratge a part, per la Junta de Museus mateixa.

El caràcter d'aquestes dues publicacions, allunyades un xic del gran públic, fa útil el donar a conèixer aquest bellíssim monument de la nostra orfebreria dins la GASETA DE LES ARTS, ja que la tasca que aquesta s'ha imposat, i va complint com millor pot, és la de donar a conèixer als catalans la nostra riquesa i el nostre moviment artístic.

Vilabertran és el nom de l'antiga col·legiata que alça els seus murs i el seu cloquer romànic en la plana de l'Empordà, a tres quilòmetres de Figueres. Fou l'abadia (de la qual es conserva encara el claustre i el palau de l'abat, junt amb l'església que avui és parroquial) habitada fins al segle XVI pels monjos de Sant Agustí. D'aquella data al 1835 ho fou per canonges seculars.

La Creu de Vilabertran és una gran creu d'altar, mesurant 1'95 metres d'alçada per 0'99 d'ample. És de fusta, revestida de planxa d'argent daurat, amb repujats, filigranes, esmalts i pedres engarçades, de les quals, unes són gemmes antigues gravades amb temes pagans, trobades possiblement entre les ruïnes soterrades de la vella Empúries.

No cal descriure la seva bellíssima forma, de la qual donen clara idea els gravats que reproduïm adjunts (figura 1). En la part davantera, la imatge del Crist (fig. 2), de caràcter netament gòtic, ens ofereix un dels més bells exemplars que tenim d'aquesta espècie a Catalunya. La testa és nimbada, amb un nimbe cruciforme fet amb filigrana d'argent daurat, decorada de pedres, i entre elles sis gemmes antigues correspo-

nents a l'època romana imperial: una àgata amb figura d'un animal amb testa d'antílop. El Centaure Chiron en una altra (època de l'alt imperi). Una altra àgata representant Apol·lon-Diana asseguda damunt un cervol (jaspi). Carro portat per dos delfins amb un papalló dalt (jaspi) i una cornalina amb gravat d'una dona portant un plat.

En el creuer, sobre i sota els braços del Crist, quatre medallons estampats representant els quatre evangelistes davant llurs escriptoris. Damunt el nimbe del Crist, un altre medalló estampat amb escenes de cacera.

El caçador al centre dalt del cavall corrent, seguit d'un ca, i al volt, entre fullatges, un cervol, una llebra i un porc-fer, alternant amb cans.

Ve a continuació (figura 3), de la part superior de l'arbre, una llegenda en repujat: JESUS-NAZ-ARENUS-REX IV-DEORVM. Damunt d'ella, un gran medalló en filigrana, d'exquisida labor, decorada de pedres, tals com jaspis, àgates, topazis, amatistes i cornalines, i entre elles una d'antiga gravada representant Mercuri. Al centre, una petita placa d'esmail representant una testa d'apòstol o evangelista finalment gravada i omplerts els buits amb esmail negre segons la tècnica del niellat i que, pels seus caràcters, es pot considerar com de producció catalana, el mateix que les altres que ocupen el centre dels tres medallons restants. Al cim de la Creu, en repujat, un àngel, la testa del qual és perduda, eixint d'una gloriola de núvols i sostenint en ses mans el sol i la lluna.

Els elements d'aquesta decoració es repeteixen en els altres dos extrems del creuer: el disc en filigrana, pedres i esmail. El medalló estampat amb escenes de caça, i la imatge de la Verge (que ha perdut la testa i part del bust, a la dreta del

Crist (fig. 4) i sant Joan en l'extrem esquerre (fig. 5). En el disc de filigrana de la fig. 4, entre les pedres, hi trobem un jaspi antic representant un sátir, i en el de la fig. 5, dues cornalines antigues representant la Fortuna i l'altre una grua tenint un ramell en el bec.

En la part baixa de la Creu (fig. 6) es repeteix el tema, però entre els peus de la imatge del Crist i el medalló de filigrana hi ha cinc petits discos en cristall de roca, contenint relíquies. En el del centre hi ha un petit fragment de la Vera Creu. Les altres són bo-

nostra orfebreria, i pels antecedents que tenim de la producció gironina d'aquesta època, pot atribuir-se la seva fabricació a la ciutat de Girona.

FLAMA.

In Pascual, pintor de paisatges

La pintura del paisatge diuen que és un producte del modern romanticisme. La decadència grega, romàntica i fina, es va mirar també el paisatge, i en el fons de les pintures de Pompeia hi ha qualques punts de bella coincidència amb els moderns romàntics i impressionistes. La Renaixença a Itàlia, i arreu d'Europa encara, es va conèixer en pintura per aquest mirar-se el

món natural, escenari dels homes, amb blaus d'esfumadisses llunyanies i ondular de muntanyes i esborralleig de frondes. L'Edat Mit-

jana, representadora de símbols, havia pintat les imatges damunt un fons abstracte. Giotto i els escultors del Nord, a la mateixa hora (malgrat uns sien classificats dins l'Edat Mitjana i l'altre en el Renaixement), començant el Renaixement, foren atents al paisatge; a l'escenari. Ve un temps, però, que l'escenari es buida de figures i esdevé per a ell sol un tema pictòric. Les darreres resquícies del representacionisme han desaparegut, i hom pinta un arbre com es pinta un home. No és el tema que s'imposa a l'artista, sinó l'artista espectador pensatiu del món exterior qui ve a explicar-nos-en simplement la seva emoció personal. Som el temps del paisatge com «estat d'ànima» d'Amiel, i això és la pintura moderna romàntica, en la qual tot són estats d'ànima. Altres camins ara es dibuixen al lluny, al llarg dels quals l'expressió dels estats d'ànima tracta de realitzar-se (i en alguns casos culminants, es realitza) fora del món real, utilitzant els elements d'aquest per a compondre una fórmula expressiva. És això l'antimedievalisme, coincidint però, amb el medievalisme, en el que tenen d'abstracte un i altre.

La Creu és vorejada tota ella per una petita orla estampada.

El revers de la Creu és més simple. Decorats l'arbre i el traverser d'un fons foliari estampat, els extrems presenten els mateixos discos estampats amb tema de cacera que hem vist a la part davantera. Corresponent als quatre medallons de filigrana de l'anvers hi ha, en el revers, quatre medallons repujats. En el del centre hi ha representat l'Anyell Místic, i en els altres els quatre animals simbòlics dels Evangelistes: l'Àngel, el Lleó, el Bou i l'Àguila.

La data d'aquest objecte importantíssim cal senyalar-la a la primera mitat del segle XIV, com ho han fet els doctes arqueòlegs que l'han estudiada. A Girona i a Vich hi han dues creus d'aquest mateix tipus, però inferiors en quant a la riquesa del seu ornament. Aquesta és la que dóna a la Creu de Vilabertran la seva categoria de peça cabdal de la

58

La tècnica pictòrica, carn viva i plasme d'aquestes línies de direcció espiritual que venim d'indicar, ha variat amb elles. L'expressió romàntica tingué en l'impressionisme el seu millor agent, el seu millor factor. La veritat del món exterior es feia humana i s'adaptava a les realitats visuals de l'home, i el color local desapareixia fos en el color ambient, i el paisatge, suma de coses, passava per la meravella de la veritat impressionista a ésser una cosa transformada i exaltada fins a aquell «estat artístic» que ocupa un lloc entre l'humà i el natural. L'art modern de les avençades va (camí de l'infinit) cap a una depu-

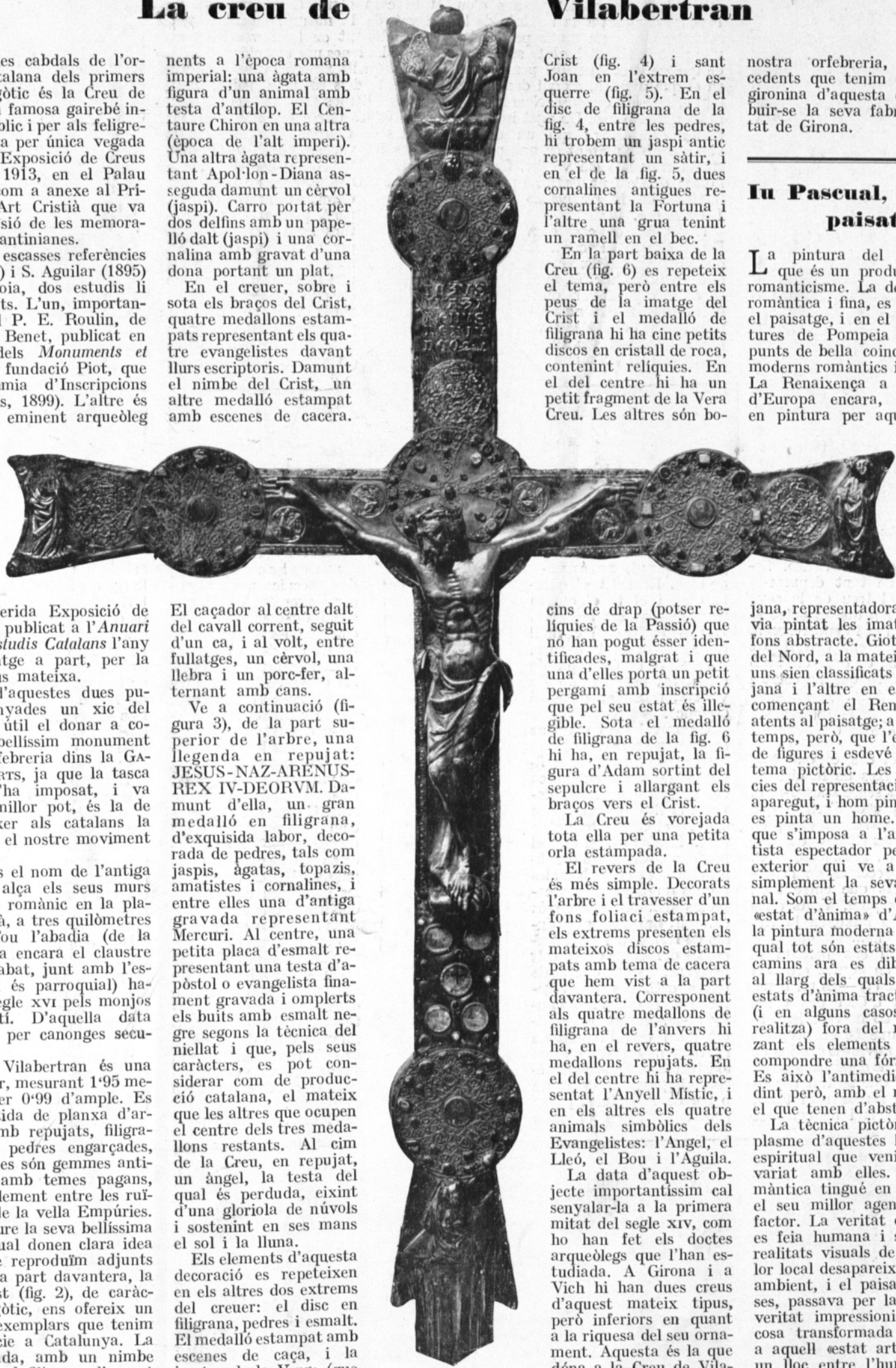

Fig. 1.

Fig. 3

ració d'aquest «estat artístic». Sovint relisca, i de tant depurar-lo de naturalisme el treu de la seva posició fonamental, que és entre la natura i l'home, i el fa super-humà, camí de l'exhaustió que li pot venir de la manca de contacte amb la font germinadora que ha estat i serà sempre la natura.

**

El més bo del cas és que tots aquests alts i baixos de la història els fan els artistes sense adonar-se'n. Potser un dels pecats d'origen que porten els avantguardistes europeus és el d'aquest sentiment de què canvien la història. Hom s'escama... Certament les direccions de l'esperit són grans fets que entre tots, inconscients, aconplem. Vents d'invisible origen que blinquen la tija humana d'ací d'allà...

Iu Pascual (ell ens perdoni el fer-lo sortir ara en aquest escenari transcendentalista (?)) — és un home tranquil. Si ara d'Olot ens deien que fa Cubisme, no ho creuríem. Si ens explicaven que té el propòsit de donar adreces noves als camins de la pintura, encara ho creuríem menys. Ara, si ens deien que sentint des de casa la cobla de sardanes al Firal, l'home s'ha enternit i ha compost

una sardana, ens ho creuríem pla bé, i si ens deien que sorprès pel crepuscle cap al tard, entre els prats de la Moixina, s'hi ha quedat dues hores badant i amb el cor esponjat, diríem que pot molt ben ésser.

Es possible, no obstant, que d'aquí dos o tres segles els quadres d'en Pascual donguin a la història de la nostra pintura un matis personal i viu; però jo tinc l'absoluta seguretat de què en Pascual no ha pensat mai en el que passarà, d'aquí dos o tres segles, als seus quadres. No obstant, hi ha qui hi pensa. Un agut ironista, pintor ensems, al qui un dia el vàreig trobar pintant en una platja, en interrogar-lo em va dir, fent-me l'ullet: «Estic fent material per a la història de la pintura...» I tenia raó.

Endemés, el cas d'en Pascual, que el contrast que acabem de donar ens el defineix un xic, és avui el d'un esperit net d'inquietuds transcendentalistes, que diu «la seva paraula amb el seu llenguatge», i el tenir una

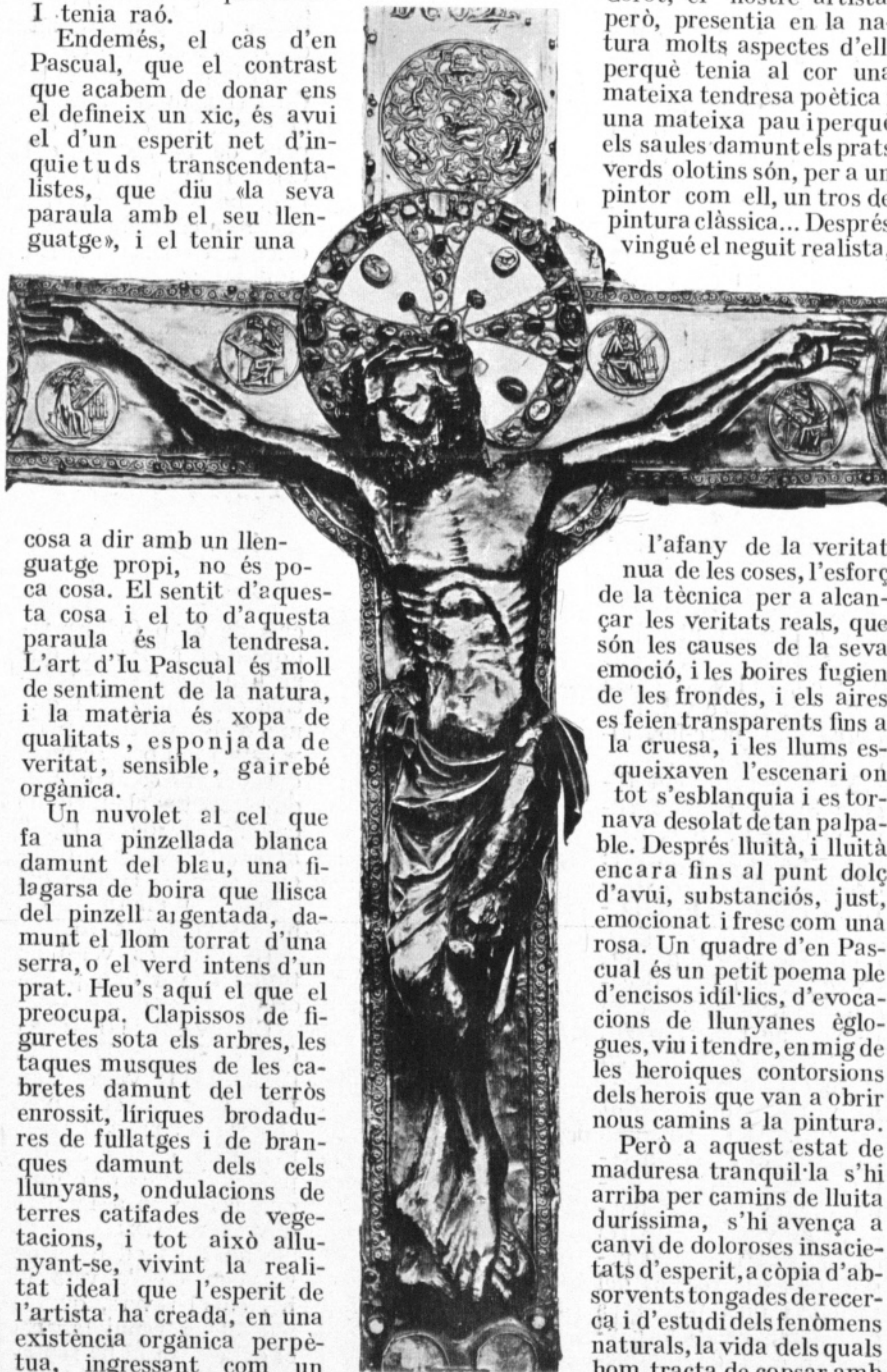

Fig. 2.

l'afany de la veritat nua de les coses, l'esforç de la tècnica per a alcançar les veritats reals, que són les causes de la seva emoció, i les boires fugien de les frondes, i els aires es feien transparents fins a la creusa, i les llums esqueixaven l'escenari on tot s'esblanquia i es tornava desolat de tan palpable. Després lluità, i lluità encara fins al punt dolç d'avui, substanciós, just, emocionat i fresc com una rosa. Un quadre d'en Pascual és un petit poema ple d'encisos idíl·lics, d'evocacions de llunyanes èglogues, viu i tendre, enmig de les heroiques contorsions dels herois que van a obrir nous camins a la pintura.

Però a aquest estat de maduresa tranquil·la s'hi arriba per camins de lluita duríssima, s'hi avença a canvi de doloroses insacietats d'esperit, a còpia d'absorbents tongades de recerca i d'estudi dels fenòmens naturals, la vida dels quals hom tracta de copsar amb el pinzell.

Endins, endins, aquest

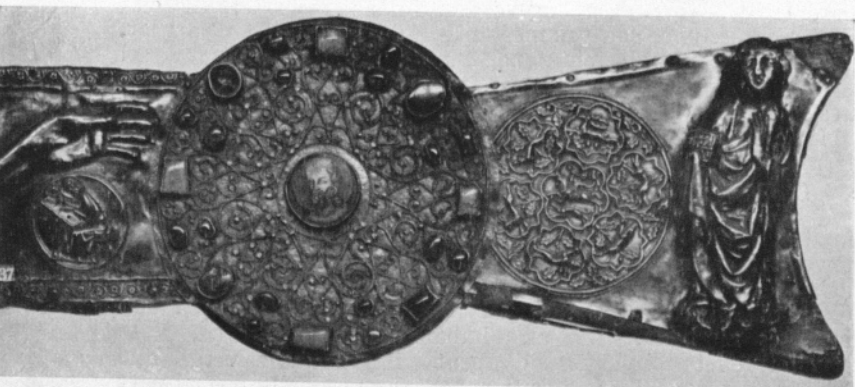

Fig. 5.

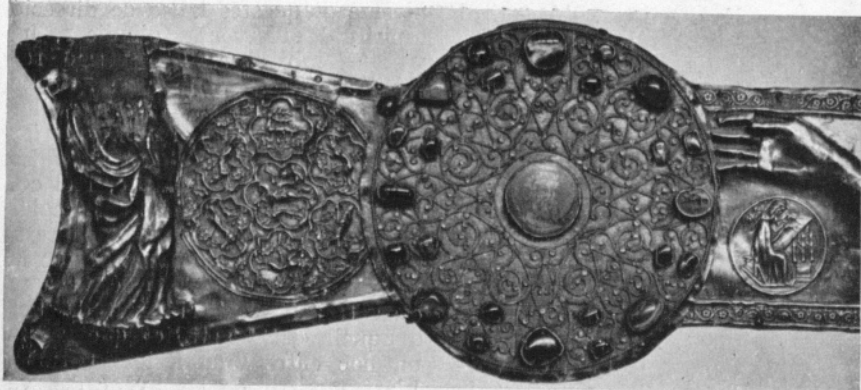

Fig. 4.

Fig. 6

art de la pintura del paisatge vol una llarga confiança amb la realitat exterior fins a la comprensió absoluta, de què l'espectacle no és pas un mosaic de línies gracioses ni una estesa de bells colors, davant l'ull que s'obra, sinó un fet, o millor una suma de fets vitals que s'acompleixen sota un ritme únic de vida i de llums i en la realització dels quals es produeixen els fenòmens que afecten la qualitat, la color, la llum i amb elles l'expressió de la realitat observada.

Dir amb la llengua de l'art aquesta cosa palpitant i viva, és el que en Pascual ha lograt, i a qui hi ha el títol del veritable mestratge que ha aconseguit. Dins el to extern que la seva personalitat ha donat a tota la seva obra, hi ha en la d'aquests darrers temps aquest gran canviament, aquesta qualitat fenomenista, aquesta vibració íntima dels paisatges que s'estan allí en les seves teles no pas com un simple element suggestiu, sinó alenat, en la immarcescible esfera de l'obra d'art, la seva pròpia vida.

Saludem en Iu Pascual un mestre del paisatge català, un altre clàssic, que darrera d'en Rigalt, Martí i Alsina, Vayreda i Galwey, que, amb alguns altres pocs mestres joves, fan la nostra gloriosa tradició.

JOAQUIM FOLCH I TORRES.

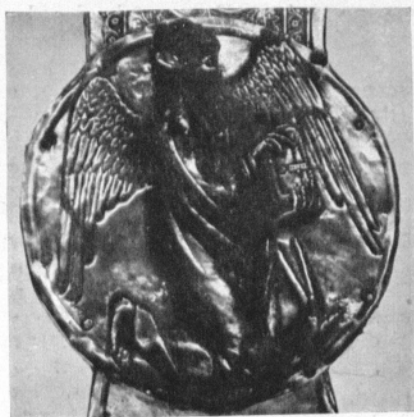

FIG. 7.

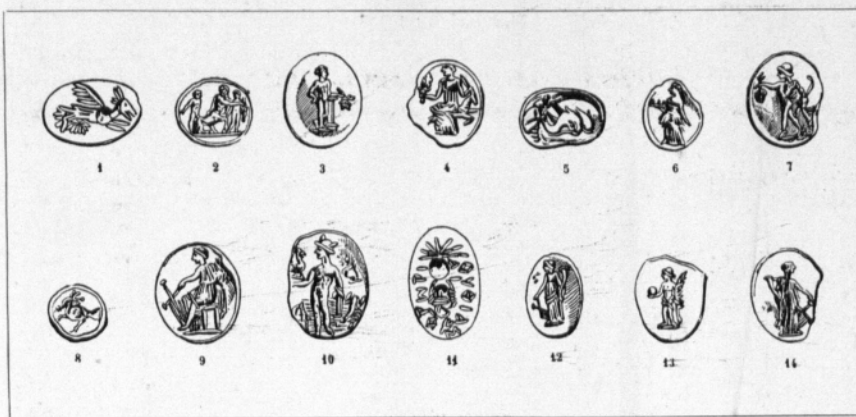

FIG. 9. — Dibuix de les gemmes romanes de la Creu de Vilabertran.

FIG. 8.

El pintor Pascual

Fa uns quants anys que el pintor Pascual duia barba. Una barba rossa, magnífica. Era la barba de la joventut i la bonhomia, tenia lluentor de blat. Ara, seguint la moda, el pintor Pascual va rasurat, però jo no sé mirarme'l sense que el record vingui a posar damunt de les galtes del meu amic aquella preterita aurèola de pell baronívola.

Quan el vaig conèixer, Pascual era joveníssim, jo era una criatura, però aleshores, als seus vint-i-sis anys tenia ja una gran fama de pintor. Jo no sabia res de res, ni entenien un borrall de pintura, però els paisatges d'en Pascual s'adaptaven perfectament a la visió idíl·lica. Sense preocupacions, sense turment. La pintura d'en Pascual em donava aquesta sensació. En els versos que jo feia aleshores — versos dels disset i els divuit anys — aspirava a donar la impressió d'un paisatge d'en Pascual, amb aquells bous i aquelles figuretes humanes, una mica de pessebre, amb aquells pollanes de plata, el tou del verd i la mica d'aigua.

En Pascual, amb la seva intel·ligència i amb la seva retina extraordinàriament sensible, havia produït una naturalesa arbitrària, desesperadament decorativa, desesperadament plàcida i tranquil·la. Abans d'ell els paisatges catalans potser tenien un concepte una mica massa fotogràfic de l'agricultura, es tractava els arbres amb aquell realisme que es tractaven les «testes d'estudi»; dintre del procediment hi havia alguna cosa bona, però el procediment, per al meu gust, era antipàtic. Els pintors que ara remenen les cireres, aleshores es morien de gana; els senyorassos que ara compren teles amb cara i ulls, aleshores només compraven misèries a l'oli; el primer pintor que es va imposar i va fer donar el tomb a la balança, va ésser el pintor Pascual. La seva gran exposició de tres o quatre anys abans de la guerra, fou un èxit definitiu. Ho va vendre tot, la gent es barallava per comprar quadres d'en Pas-

cual i li prenién les teles materialment dels dits.

Des d'aleshores data el gran prestigi d'en Pascual, i d'això ja fa una colla d'anys. Des d'aleshores en Pascual, com un deixeble de «Candide», conrea el seu jardí.

El jardí d'en Pascual és una tela quadrada on hi viu la puríssima emoció del paisatge, matisada per les estacions. Des del verd rabiós de la primavera, a l'aram i a la cendra tardorals i al color de

FIG. 10.

vinassa dels rostolls de l'hivern.

En Pascual, en el jardí de la seva pintura, no ha estat d'aquells de fer i desfer; no és home de grans reformes, ni de fonts màgiques, ni festes venecianes. Les plantes elementals d'aquest jardí i els arbres que aguanten tot el pes, són encara els mateixos de vint anys enrera. En Pascual va pendre un camí dintre del món, va enamorar-se d'una orientació, i no ha deixat mai d'ésser fidel al seu camí i a la seva orientació. Vint anys de perfilar la tècnica, vint anys d'esmolat els nirvis, d'afinar els ulls, i vint anys de benedictina construcció, d'admirable tenacitat. El connubi del pintor Pascual i el seu paisatge, és una lluna de mel eterna. Per això el paisatge ha estat agraït amb en Pascual; li ha anat ensenyant de mica en mica tots els secrets, tots els matisos. Avui dia una tela d'en Pascual, és de les coses més sòlides i més honorades que podem presentar els catalans a tot arreu del món. Aquesta lluita constant,

aquest amor constant del pintor, s'han tornat vida perdurable en totes les pinzellades que fan d'una pintura seva un tros de cel.

I de tant en tant, com passa en tots els bons artistes, fidels al seu ofici i a la seva orientació, quan han arribat a una època de plena consciència i de maduresa, el pintor Pascual ens presenta coses insospitades. Ahir es va cloure l'exposició del nostre amic. Jo vaig anar a

veure l'exposició, amb l'interès que és de suposar, però abans de veure-la tenia ja un prejudici del que seria l'exposició; m'imaginava aproximadament les coses que em dirien aquells arbres i aquells nuvolets i aquelles figuretes; però entre les teles del pintor hi havia el cas insospitat. Dos, tres paisatges que un hom no els podia imaginar, els punts culminants, les troballes sòlides de l'artista. Aleshores un s'adona que en pintura, com en totes les arts, al costat d'allò que se'n diu «temperament», d'allò que se'n diu «estar dotat», és necessari un gran esforç, és necessari el treball i la «ciència» de l'art perquè es produeixi el miracle.

Si hi ha a Catalunya artistes capacitats per produir el miracle, un d'ells serà el pintor Pascual, perquè avui dia la seva pintura és tan madura i tan intel·ligent, tan controlada dintre d'ell mateix, que quan li arriba el moment de gràcia, o el tema que es clava suggestivament dintre dels ulls del pintor,

tots els elements per realitzar-lo estan alerta, totes les eines van alhora, i els dits i el pinzell saben el camí i la manera sense vacil·lar gens.

I és que en el cas del pintor Pascual, l'home i l'artista s'identifiquen. No sabria dir si en Pascual, fent-se un esclau del seu art, ha arribat a ésser un enamorat del paisatge, i de la vida, i de l'ànima d'aquells que treuen el suc i el bruc de la terra; o si aquest amor era ja en ell, i aquest amor, ha estat la determinant de la seva magnífica obra de pintor.

Tota la bonhomia, la tendresa, la sensibilitat i la «salut» de les seves teles, les trobareu en la conversa, en l'ànima i l'aspecte físic del pintor. Sobretot la «salut», en els temps que correm, això fa molta falta; pintura sana, saborosa als ulls i a l'esperit. En les èpoques de la pintura de «primera», aquells temps que a Itàlia sortien els artistassos com els bolets, donen la sensació que els pintors eren gent normal, que menjaven i reien de gust, però que estaven lligats de peus i mans al seu treball, i feien del seu art la passió de tota la vida. És el sentiment de l'ofici. Això el pintor Pascual ho té com pocs; encara que sigui un gran aficionat a la música, a mi em fa l'efecte que aquestes sardanes d'en Pascual són una expansió lírica dels seus sentiments de pintor, de la seva visió idíl·lica i humaníssima dels arbres i les collites i del bestiar i el terrassà que hi pastura. En l'aire dels paisatges d'en Pascual sembla que hi volin plors i somriures de clarinet i tenora; jo hi veig els elements més imposants i més sòlids que hi ha en l'estructura i en el color del nostre país.

I que em perdoni el meu excel·lent amic aquestes divagacions d'aficionat, que són filles de l'entusiasme i l'orgull que sento en veure que un català fill de Vilanova i peninat per les gràcies clotines, duu a les seves teles l'ànima i l'encís del paisatge de la meua terra, perquè aquest paisatge és la cesa que jo m'estimo més del món.

JOSEP MARIA DE SAGARRA.

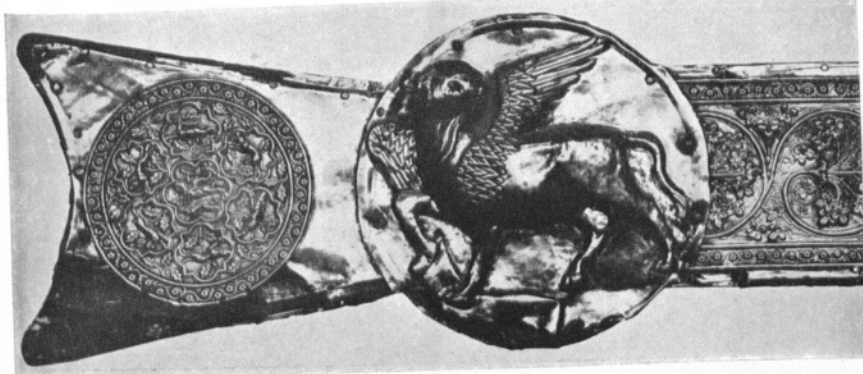

FIG. 11.

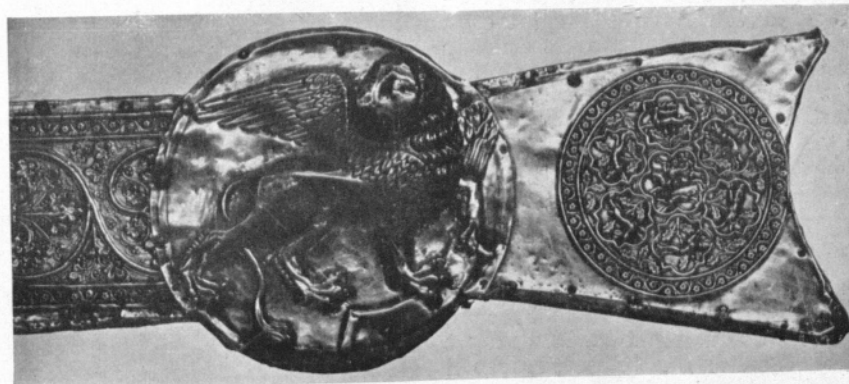

FIG. 12.

IU PASCUAL. — «Carretera de Sant Privat.» (Cl. Serra.)

Al llindar d'una Exposició

Iu Pascual... Quadres de l'Iu Pascual... Tinc la gràcia invitació al davant i tot seguit que he repetit unes quantes vegades, com una fórmula cabalística, aqueixes paraules: Iu Pascual... Quadres de l'Iu Pascual..., van aixecant-se al meu volt les ombres amigues de la primera juvenesa (que mai no'm siguin, ni en la mort llunyanes!) De primer és amb una bellugadica d'esquellerines; en acabat amb una dolcesa melangiosa com d'oboès. I entre mig de totes les coses gentils (les primeres lectures de llibres divins, els amors per dones que mai havíem de conèixer, la remoció teòrica de l'univers com burxa una nina per a veure que té dins, i aquells marcos, aquells marcos que mai més hi ha tornat a haver, plens de violetes i de versos), entre mig de totes les imatges d'aquella hora, veig el taller d'en Pascual amb aquelles teles ingènues i tendres, plenes d'un sentiment pietós de la naturalesa que gairebé em feia plorar d'alegria.

I en aquell taller hi havia unes cortinetes blanques com les que posaba en sos dibuixos de santes noies pobres en Joan Llimona: i un harmonium que, a les tardes d'hivern, acabada la claror, en Pascual tocava i hi entrava un colom d'un colomar vei que, de primer per alb, despertava tendreses ruskinianes, i més tart per sutze, fou pintat de verd i vermell rabiosos, com el lloro més aixelebrat del món.

El temperament de l'Iu Pascual, encara és aquell mateix. Han vingut les bregues amb la tècnica, el treball penós i seguit sense el qual no es pervé a la mestria, ni tan sols a la

dignitat, i cada vegada hem vist més seguretat i més força en les obres de l'exquisit paisatgista; però romanen indestructibles en el fons del seu esperit un fàcil candor sense el qual tot colorisme no més fóra un truc i un sentimentalisme elegant, disposat a vorejar el classicisme. Qualsevol pot endevinar davant d'un quadre d'en Pascual que l'artista ha sigut un infant «choyé»; i jo pobre de mi, que no nego la gran eficàcia del dolor brutal en la intensificació

de l'art, crec que hi ha certs matisos de complaença, certa gràcia no corrosiva, certa emoció transparent

que no més poden revelar-les les ànimes voltades d'un halo d'amor, les ànimes simplificades per la benaurança, sense més angoixa que l'alta angoixa de la Bellesa.

Avui en Pascual ens exposa aquí, les seves teles d'Olot. Recordo que el nostre major poeta parlava un dia de la sensació de bonesa del paisatge olotí; i, verament, per més resistència que es posi avui a admetre classificacions literàries en el món dels sentits, aquest prestigi d'Olot sembla inderrocable. Per això, àdhuc, els que fem promesa de no oblidar mai el cel ardent, les tempestes d'istiu, els roquissars magestuosos i les postes extraordinàries de les teles meridionals del nostre amic, ens hem de regositjar del feliç consorci de la nova terra d'adopció d'en Pascual al seu esperit. Creixeran en la tasca d'ara les venustats, i la unitat contemplativa serà perfecta. Vindran davant de nostres ulls dolços paradisiàques.

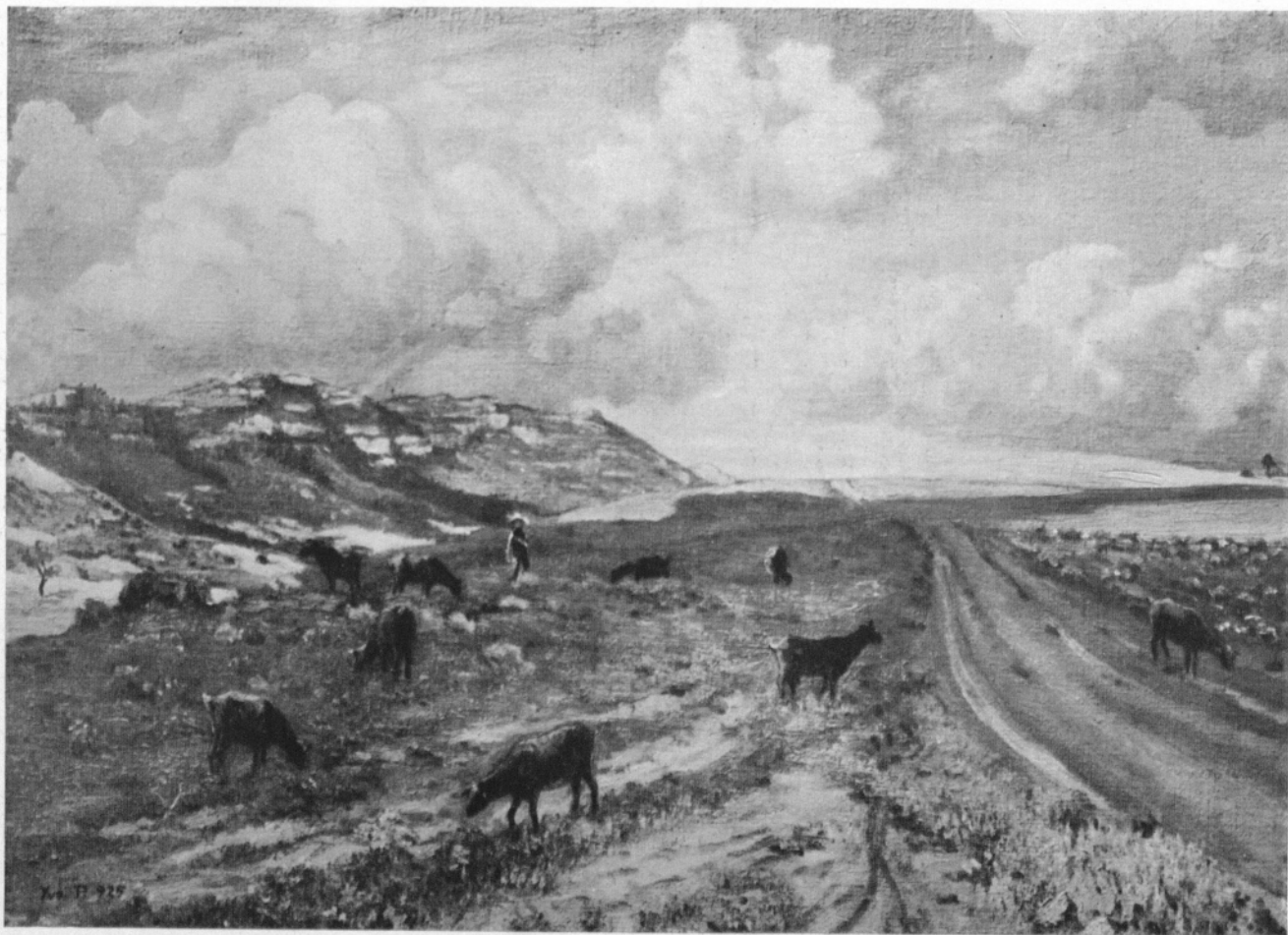
I jo me'n gaudiré amb un secret egoisme. Jo soc ignorantíssim en l'art excels de la pintura, més la meua amistat germanívola amb en Pascual, augmenta a cada avenç seu la meua emoció receptiva. Ell i jo som com els dos ermitans del vell exemple: l'un més sant, que es nodria cada jorn d'una poma del verger celestial que un àngel li transmetia; l'altre, més pobriçó, que es nodria no més de la paradura de la poma que l'ermità de més amunt havia deixat lliscar a l'aigua del riu. I és ben cert que de cada nou triomf d'en Pascual jo men sento més ric i millor.

JOSEP CARNER.

La nova secció de «Records i Curiositats barcelonines» al Museu de la Ciutadella

En inaugurar-se l'any 1902 el Museu de la Ciutadella, fonent en un dels diversos Museus de la ciutat, s'establí una secció de records i

curiositats, que fou suprimida per manca de lloc més tart, i no refeta, quan es disposà de les noves naus de pintura. La majoria dels objectes que

IU PASCUAL. — «Les boires al Montsant.» (Cl. Serra.)

la constituïen foren retirats i a manca de millor lloc guardats entre les coses que constitueixen la reserva del Museu.

Nonobstant, aquella secció, tenia un notable interès i, sobretot, constituïa un estímul i una base de recaptació de donatius, en vistes a un futur Museu Barceloní; un Carnavalet de la nostra Barcelona, rica en materials d'aquesta mena, avui dispersos i la valor dels quals solament es pot reconèixer, quan reunits en sèrie prenen valor mútuament, i venen a refer als ulls de la gent d'ara, aspectes de la vida ciutadana desapareguts.

Al costat d'aquests objectes, hi ha encara les relíquies de valor històric que el temps ha anat deixant. Així la bandera de Sta. Eulària, de Barcelona, així el tàlem dels nostres Consellers, així els grillons de les presons de la Ciutadella.

La Junta de Museus actual, acceptant una iniciativa de la Direcció, ha restablert al Museu de la Ciutadella la «Secció de Records i Curiositats Barcelonines», instal·lant-la en un dels grans patis de l'edifici, que era ocupat per reproduccions en guix, les quals lentament aniran desapareixent per a constituir un Museu de Reproduccions apart, quan es disposi de local i de mitjans aposta.

Les fotografies adjuntes donen idea de la nova instal·lació, que és visitadíssima, per un públic de barcelonins curiosos i sobretot per les nostres escoles. En procedir a la novella instal·lació, per la qual algunes entitats barcelonines han felicitat a la Junta, s'ha fet la rotulació completa de tots els exemplars, tal com ve fent-se en les demés seccions del Museu, i ben aviat han vingut alguns donatius a sumar-se als objectes exhibits, i entre ells un senyal de botiga d'armer, del segle XVIII que ha regalat l'eminent artista i literat En Apeles Mestres.

Aquesta Secció, doncs, constitueix la llavor d'un nou Museu que Barcelona veuria amb plaer que es fes; i

és aquest el Museu dels seus records; el Museu que guardés les coses que desapareixen en la seva ràpida creixuda i en la seva atabalada modernització; des de l'aspecte urbà que es transforma, fins al vell fanal que fora d'us, resta en un recó de magatzem municipal.

La col·lecció reunida per la Junta de Museus ja és prou curiosa en si, i era de doldre que aquest conjunt d'objectes, romangués arreconat de la vista del públic. En els murs es veu un dibuix mural colorit de la processó que es celebrava el Divendres Sant a Barcelona, amb la sèrie de Misteris que hi portaven els Gremis de la Ciutat. Un d'aquests Misteris (el de la Sta. Espina), obra de l'Amadeu, depositat pel Gremi o Col·legi de l'Art Major de la Seda, es veu en la nostra fotografia de conjunt sota una arcada. Al centre hi ha el gran rellotge de la ciutat, fet al segle XVII, obra de dos famosos rellotgers d'Holanda, i els documents dels quals consten en l'Arxiu Històric Municipal. Ocupa lloc preferent, l'Àngel de coure daurat (aixelat pel temps), que donà nom a la Plassa del Blat, després Plassa de l'Àngel. S'hi cataloguen també els dos grans brasers de bronze del Consell Municipal, les carrosses de les nobles famílies de Barcelona i entre elles les del Marquès de Castellbell, una de les quals fa de carruatge de respecte al Santíssim cada any a la Processó del Corpus Christi. Als murs, senyals de les velles botigues barcelonines i panòpies amb records de la Ciutadella. Una presidència l'ocupa el tros de drap que resta de la Bandera de la Ciutat, dita de Sta. Eulària. Hi ha també una vitrina amb records del general Prim, i les banderes dels voluntaris Catalans a la guerra d'Àfrica. Altres banderes de la República, de la Milícia Nacional, de l'Arxiduc d'Àustria, de la Proclamació d'Isabel II, els Guions de la Milícia Nacional, i penjant dels balcons del primer pis, les banderes dels Gremis: Manyans (Dipòsit del

L'eminent pintor paisatgista Iu Pascual. (Cl. Serra.)

Gremi), Macips de Ribera, Esparanyers (Donatiu d'En O. Junyent) i Hortolans (Dipòsit del Gremi, amb els draps mortuoris dels Gremis d'Espasers i del de Passamaners.

Altres objectes curiosos innumerable, constitueixen la nova Secció i no els afegirem aquí per no allargar més aquesta breu ressenya. Constatem, però, entre les més velles relíquies, la sella dels condemnats a assots, que eren portats «Borja Avall» des de la presó, situada a la Baixada d'aquest nom.

En resum, la novella instal·lació del Museu, que el públic barceloní ha rebut amb manifestacions d'aprobació, demostra que la iniciativa d'un Museu Històric Barceloní, tindria els sufragis dels ciutadans amorosos d'un passat que fuig ràpidament, i del qual s'en obliden els trets, que amb alegria es veneren, encara que sigui dins l'endrecadesa necessàriament freda d'un Museu.

PAGÈS.

LES EXPOSICIONS

Galeries Laietanes. — Les Arts i els Artistes. — L'exposició de Les Arts i els Artistes no ofereix aquest any l'esplendor aconseguit en anteriors. Ocupa la sala gran de les Galeries i una de les petites. En la sala petita hi exposen l'escultor Casanovas un magnífic relleu en terracota, d'exquisida factura. Els pintors Feliu Elias i Carles l'omplen gairebé tota amb les seves obres, deixant lloc a uns interessantíssims dibuixos aquarellats i dos estudis a l'oli d'Enric C. Ricart. El pintor Carles dona en aquesta exposició, potser, la nota més viva. La seva pintura, plena de frescor i de fuga, s'emporta els ulls i el cor dels visitants. Feliu Elias es manté dins la tònica del seu holandessisme, més fret que en algunes de les bellissi-

IU PASCUAL. — «Els coralls d'Argany»

(Cl. Serra.)

mes obres que exposà a can Dalmau l'any darrer i que feren la glòria de la seva darrera tongada pictòrica.

Interessants les notes d'en Mercader i el bellíssim paisatge d'en Mallol. La tela «Besalú», de J. Mombrú, diu prou com cal fer lloc a aquest artista entre els nostres joves mestres del paisatge. En Canals exposa un retrat i un estudi de nu interessantíssim i mestriol. L'escultor Dunyach ens presenta una obra ja coneguda. D'en Joan Colom hi admirem els bells dibuixos. On excel·leix en aquesta secció dels dibuixos és En Pere Inglada. Francesc Vayreda, com l'Obiols, apareixen també i únicament com dibuixants. Obiols, demés, hi presenta proves de gravat al linolèum. Completa l'exposició un paisatge de M. Llavanera, que no és pas obra dels darrers temps de l'artista. Manca en el Catàleg Manuel Humbert, que exposa una natura morta plena de força i que és potser l'obra més impressionant de l'exposició.

Al costat de les Arts i els Artistes exposen els seus vidres en Ricard Crespo i en Xavier Nogués. Obres d'una perfecció tècnica meravellosa, el nostre gran artista Nogués ha trobat en el vidrier Crespo un intèrpret fidel i sens dubte el millor executant que mereixen les seves decoracions de vidre.

Repetim els elogis que altres vegades hem fet als dos artistes per la seva labor de decoradors de vidre.

El pintor Victor Moya, prou conegut del nostre públic, es presenta amb les seves qualitats indubitables, amb els seus retrats i tipus femenins, vistos i pintats a la manera típica de l'escola madrilenya de pintura moderna. Les dots del pintor es revelen, però, malgrat i les maneres indicades, així com la seva personalitat ben distingible.

Galeries Dalmau. — Exposa el pintor americà Rafel Barrades. El seu abstraccionisme estilista el porta a coincidències poc favorables, amb certs dibuixants anglesos. Productor de belles harmonies com un bell tapís, els seus quadres s'estenen pels murs de can Dalmau amb un to una mica misteriós i preocupat.

A les mateixes Galeries exposa el pintor J. González Sevilla una sèrie de notes de paisatge principalment. Una petita nota «Notre-Dame», revela un ver artista, al qual les altres obres ens el presenten poc orientat encara, divagant entre maneres i lluitant per aconseguir el noble propòsit de dir el sentiment personal davant les coses.

El Camarín. — Exposa en Francesc Camps. Unes notes d'aquest pintor vistes anys enrera ens havien anunciat el fortíssim pintor que ara es revela. Un gran pintor certament palpa en algunes de les teles exposades a «El Camarín», i d'aquells en els quals el gust de la matèria s'ho emporta tot. Intens, diríem intensíssim, en aquesta

La nova instal·lació dels «Records i curiositats barcelonines», al Museu de la Ciutadella.

condició hi ha el millor senyal de la seva vàlua. Senyalem «Penumbra» com una de les millors obres, i contemplem les altres com a fruites substancioses de la producció artística de les darreres promocions, de les quals forma part Francesc Camps, en qui creiem poder saludar a un «veritable pintor».

La Pinacoteca. — Hi ha a «La Pinacoteca» una interessant exposició-venta de pintura antiga. Es senyala un quadre atribuït a Turner, de molt rica matèria i bell aspecte decoratiu. Són notables un bodegó de peixos (que no sabem perquè s'hauran atribuït a Manet) i altres atribuïts a Giménez Aranda, B. Mercader i Maris.

Un dels aspectes de la nova instal·lació de «Records i curiositats barcelonines», del Museu de la Ciutadella.

Galeries Malmedé. — Exposa el pintor rus Kallinik Gusseff una sèrie de pintures de composició i dibuixos. La seva pintura s'allista a les darreres maneres paroxistes de l'avantguardisme francès. Els seus dibuixos revelen una visió aguda i ben personal de la realitat. El seu art, però, sorprèn entre nosaltres, i el nostre gust i la nostra mentalitat s'avenen difícilment amb la producció interessant i plena de verba d'aquest artista, qui ve a honorar el nostre moviment artístic amb la seva presència.

Exposició d'objectes d'art a les Galeries Laietanes. — Els nostres amadors han pogut veure l'exposició d'objectes d'art estranger que s'ha celebrat a les Galeries Laietanes darrerament. Hi havien exposades belles porcel·lanes de Copenhagen, altres italianes de la manufactura Ginori, vidres gravats d'Orrefors, de fabricació sueca i l'argenteria i els estanys de Jensen. Entre els productes de Copenhagen cal esmentar per sa qualitat meravellosa les porcel·lanes blanques de Nielsen i el gravat dels vidres d'Orrefors, veritablement meravellosos.

Constitueix l'exposició un exemple a les nostres produccions d'art industrial, en les quals el gust de la perfecció tècnica i ses gràcies, fora de casos rars, no són prou sentides.

Exposicions que s'anuncien. — A l'hora d'entregar el nostre original a les caixes, s'anuncien, entre altres exposicions, la de ceràmiques del conegut ceramista Guardiola i la de pintures d'en Laporta Astort, ambdues a can Parés. D'elles parlarem en el nostre vinent número.

Bibliografia

La «Història del Món» de Josep Pijoan

Josep Pijoan ha escrit una *Historia del Mundo* el primer volum de la qual acaba de publicar ara la casa Salvat. Aquest llibre, d'una simplicitat impressionant, adreçat al gran públic, porta al fons la passió de les grans curiositats que agiten l'alt esperit de poeta que hi ha en el seu autor, i en la forma de l'exposició s'hi revela l'home que, educat en les altes disciplines de la ciència, sap, com a bon professor, servir amb senzillesa als estudiants el plat fort de les més altes qüestions de la vida.

Josep Pijoan, poeta, arquitecte, arqueòleg, professor d'Història de l'Art, actualment a Califòrnia, ens envia aquest nou fruit de la seva gran intel·ligència que ha de fer famós el seu nom entre els grans públics doctes d'Espanya i d'Amèrica. L'obra mereix un comentari més extens que ens plau-rà dedicar-li en el nostre número vinent. Mentres tant, felicitem a la casa Salvat per aquest nou encert editorial en publicar l'obra de Josep Pijoan. Em-

presa vastíssima, plena de dificultats i esculls, al millor èxit de la qual els germans Salvat, directores intel·ligentíssims de la famosa editorial, han posat tots els esforços.

Monografies d'Art

Es interessantíssima i digna de tota lloanxa la iniciativa de publicar una sèrie de monografies d'art on es reculli i es doni a conèixer l'obra dels nostres artistes contemporanis. L'intent de *La Revista* en aquest aspecte no assolí l'èxit que mereixia i la magnífica sèrie tan bellament començada es va interrompre. Ara l'editor Merli ve a continuar-la amb un lloable esperit de sacrifici que voldríem de tot cor que no fos inútil.

El primer dels volums publicats va dedicat al pintor Marquès Puig, i en Carles Riba ha fet una dissecció fina i agudíssima de la personalitat d'aquest jove artista tan interessant. El segon és dedicat a Jaume Mercader, el conegut orfebre i pintor, però en l'aspecte de la seva obra d'orfebre únicament. El text és de Joan Sacs, i en ell es fa, alhora que una crítica interessant de la joieria moderna, l'elogi ben merescut i fonamentat del nostre argenter.

Felicitem l'editor Merli per aquesta nova empresa a la qual desitgem una llarga continuació, esperant amb gust els quaderns que s'anuncien,

QUADERNS DE DIVULGACIÓ ARTÍSTICA DE LA GASETA DE LES ARTS

DIRECTOR: JOAQUIM FOLCH I TORRES

EL TRESOR ARTÍSTIC DE CATALUNYA

Ha sortit el primer quadern dedicat a

El Retaule dels Revenedors

EN PREPARACIÓ: El segon quadern

Els vidres catalans esmaltats

Formaran aquests quaderns, en sèries, un veritable catàleg artístic monumental de Catalunya

DE VENDA: LLIBRERIA CATALONIA, PLAÇA CATALUNYA, 17
i a totes les llibreries de Catalunya Preu: 5 ptes.

que són: un dedicat a Rafel Benet, amb text de López Picó i un dedicat al moblista Badrinas, amb text de Rafel Benet.

El Llibre d'Or del Rosari

Un gran esforç de recopilació, portat a cap per un folk-lorista erudi-

tíssim i incansable, en Serra i Boldú; un treball d'ordenació docte al qual ha col·laborat l'impressor Oliva, un gran esforç editorial també, ens acaben d'oferir un veritable monument bibliogràfic alhora que un monument a la pietat catalana del Sant Rosari.

La seva aparició ha anat precedida d'una Exposició d'Art Rosarià, celebrada al Foment de les Arts Decoratives, on s'han donat a conèixer la majoria dels materials gràfics que constitueixen la base d'il·lustració d'aquest llibre monumental, honor de la impremta catalana, de la qual el nom de l'Oliva de Vilanova n'és una veritable glòria. Ell constitueix també la corona de l'esforç d'un modestíssim home d'estudi que ha recollit les meravelles de la poesia devota del nostre poble. En Valeri Serra i Boldú amb ell aconsegueix una de les finalitats de la seva vida dedicada al treball meritíssim de recollir el que són les engrunetes de l'ànima nostra.

El llibre demana el repòs per al seu examen i d'ell parlarem extensament en altra ocasió. Volem avui únicament festejar la seva aparició i als seus autors, donant-los mercès per la bona ofrena que acaben de fer a la bibliografia catalana, en la qual els noms de Valeri Serra i Boldú i Víctor Oliva, ja prou coneguts, s'hi ha fet un lloc d'honor.

GASETA DE LES ARTS

EDITORIAL POLÍGLOTA. — Petritxol, 8. — BARCELONA

Apareix quinzenalment

Subscripció: Barcelona..... 2 ptes. al mes
Península i Amèrica 30 » l'any
Altres països..... 36 » »
Número solt: De l'any corrent Ptes. 1'25
» anterior » 2

GUIA DE LES ARTS I DELS ARTISTES

Pintors

BAIXERAS, DIONÍS CASP, 46.
BENET, RAFAEL MUNTANER, 1, 2.º, 1.ª
BIOSCA, JOAQUIM DIPUTACIÓ, 310.
CABANYES, A. DE VILANOVA I GELTRÚ.
CAMINS, JOSEP MALLORCA, 282.
CAPMANY, RAMON ESCUDELLERS, 8, TALLER.
CARLES, D. CASP, 56.
COLOM, JOAN CLARÍS, 99.
DURAN CAMPS, R. DIAGONAL, 335, TALLER.
ESPINAL, M. A. PROVENÇA, 362.
FERRATER, ANTONI DE TRAVESSERA, 120, S. G.
JUNYENT, OLAGUER Bonavista, 22.
MALLOL, IGNASI P. CLARÀ.—OLOT.
MAS I FONDEVILA, A. CLARÍS, 30, 3.º
MASVILA, F. Pg. S. JOAN, 133, ESTUDI
MEIFREN, ELISEU Balmes, 67, 3.º, 2.ª
MESTRES, FELIX DIPUTACIÓ, 289, 1.º
RAURICH, NICOLAU BARCELONA, 24 (SARRIÀ)
RICART, E. C. VILANOVA I GELTRÚ.
RINCON, VICENTS PETRITXOL, 14.
VAYREDA, FRANCESC. P. VAYREDA, 4.—OLOT.

Pintors de retaules

SABATÉ PASTOR, BON.ª PLAÇA LETAMENDI, 34.

Diapositives d'art per a projecció

COL·LECCIONS AESLA. ALDANA, 3, ENT.

Dibuixant de publicitat

VALENTINES, ISIDRE. R. Castellar, 22 TARRAGONA.

Dibuixants il·lustradors

JUNCEDA, JOAN G. MALLORCA, 259, 2.º, 1.ª

Dibuixants-pintors

CARDUNETS, ALEXANDRE DIPUTACIÓ, 235, 2.º, 1.ª

Dibuixants-decoradors

ALEMANY, RAFAEL SANT DOMINGO, 4, (SANT CUGAT DEL VALLÈS.)

Escultors

CLARASÓ, ENRIC GRANADOS, TORRA SANT FRANCESC (SARRIÀ).
FUXÀ, MANUEL ARAGÓ, 329.
LLIMONA, JOSEP DIAGONAL, 410.
MARÉS, FREDERIC MALLORCA, 184, INTERIOR
MARTORELL, SALVADOR ENRIC GRANADOS, 120.
OTERO, JAUME ARAGÓ, 329.
VILADOMAT I MASSANES, JOSEP SARDANYOLA.

Decoració

LENA, S. A. PL. ANTONI LOPEZ, 15, 3.º, 2.ª

Decoradors

BADRINAS, A. NEPTÚ, 2 (GRÀCIA).
CASA "ARTS" SALMERON, 6 i 8.
LLONGUERAS, JAUME RDA. S. PERE, 36, 3.º, 1.ª
MARCO, SANTIAGO ARAGÓ, 280.
PALAU, JOSEP MALLORCA, 313.
PARCERISAS I C.ª E. GRANADOS, 90
RIGOL, RAMON ROSSELLÓ, 168.

Decoradors en guix

ÁVILA, JACINTO. PASSEIG DE ST. JOAN, 73.

Projectistes de jardins

LLIMONA I BENET, RAFAEL Balmes, 19, 2.º, 2.ª
RIGOL ARTUR PL. TETUÁN, 18, TENDA.

Acadèmies de dibuix i pintura

BAIXAS PI, 1, 1.º

Llibreries d'art

EDITORIAL POLÍGLOTA PETRITXOL, 8.

Editors de llibres d'art

EDITORIAL MONTAÑO-
LA, S. A. PL. CATALUNYA, 9.

Reportatges d'art

SERRA, FRANCESC SALMERON, 156, 2.º

Efectes de dibuix i pintura

TEXIDOR, MODEST RBLA. CATALUNYA, 89.
TEXIDOR, VÍDUA E. RONDA SANT PERE, 16.

Antiquaris

COSTACARVAJAL CALL, 28, PRAL.
ESCLASANS, MARIA PIETAT, 10 DAR.ª CATED.
GALERIA MONTLLOR FRENERIA, 5.ª
QUER FARRÉS, FR.ª PALLA, 27.
VALENCIANO, J. CORRÍBIA, 2.

Catifes (Manufactura)

AYMAT, TOMÁS RIUS I TAULET, 21 (SANT CUGAT DEL VALLÈS).
GALÍ, F. (Agent de A. Trono, París) P. DE GRÀCIA, 59, ENT., 2.ª

Ceràmica d'art

GUARDIOLA, JOSEP MOZART, 6, 1.º, 2.ª

Construcció i decoració

BASTÚS, QUERALTÓ I C.ª. STA. ELENA, 4 i 6.

Constructors d'obres

OLIVA MALLOL RDA. S. PERE, 48, 2.º, 2.ª
CONSTRUCCIONS TEKTON. VIA LAIETANA, 40, ENT.

Ebenistes

BUSQUETS, JOAN P. GRÀCIA, 36.
HOMAR, G. CANUDA, 4.
ORRI, FREDERIC ARIBAU, 226.
REIG I BERNET, LLUÍS. ENRIC GRANADOS, 21.
VAYREDA, RAIMOND. BORRELL I DIPUTACIÓ, 111

Escultors decoradors

SOLER, FRANCESC ARIBAU, 224 INTERIOR.

Escultura religiosa

CAMPS ARNAU, J. M.ª. MONTSENY, 77 (GRÀCIA).

Fusteries artístiques

CASAS, VÍDUA DE F. DIPUTACIÓ, 119-121.
TARRAGÓ, ENRIC. CONSELL DE CENT, 283.

Galeries d'exposicions

AREÑAS CORTS, 670.
GALERIES DALMAU. P. GRÀCIA, 62.
GALERIES LAIETANES. CORTS, 613.
MALMEDÉ, L. P. GRÀCIA, 68.
PINACOTECA, LA CORTS, 644.
SALA PARÉS (MARAGALL) PETRITXOL, 8

Joiers

SUNYER, R. CORTS, 660.

Lacador

BRACONS, LLUÍS FOLGAROLAS, 46 S. G.

Làmpares

BIOSCA I BOTEY RBLA. CATALUNYA, 129.

Metalls d'art

BIOSCA I BOTEY RBLA. CATALUNYA, 129.
CORBERÓ, PERE ARIBAU, 103.

Miralls

CAMALÓ, SUCCESSORS DE. LAURIA, 9.

Mobles moderns

BADRINAS, A. NEPTÚ, 2 (GRÀCIA).

Papers pintats

GUASCH, FILL DE JOSEP. RAURICH, 8.
SÀLVIA, FILLS DE SALV. PORTAL DE L'ÀNGEL, 4

Parquets (fàbriques)

BASTÚS, QUERALTÓ I C.ª. SANTA ELENA, 4 i 6
CASAS, VÍDUA DE F. DIPUTACIÓ, 119-121.

Pedra artificial

MINGUELL, JOAN PARÍS, 209.

Pintors decoradors

CASALS PEYPOCH, J. ROGER DE FLOR, 164.
COROMINAS, MANUEL. ASTÚRIES, 14 (GRÀCIA).
TOLOSA, AURELI. PL. LETAMENDI, 29.
TRUJOLS BLEY, JOAN. SANT GERVAZI, 14 (S. G.)

Plateries d'art

JENSEN, GEORG. PASSEIG DE GRÀCIA, 90

Reproduccions artístiques

BECHINI, GABRIEL. ROGER DE FLOR, 162.
PRIU, TOMÁS CONSELL DE CENT, 368.
RENART, J. DIPUTACIÓ, 271.

Tapisseries

BLANCO BAÑERES, H. CALL, 21.
GALÍ, F. (Agent de A. Trono, París) P. DE GRÀCIA, 59, ENT., 2.ª

Tapissers

GILABERT, JOSEP PASSEIG DE GRÀCIA, 114
LLOSA, PERFECTE. BALMES, 128, TENDA.

Tapissos (Manufactura)

AYMAT, TOMÁS RIUS I TAULET, 21 (SANT CUGAT DEL VALLÈS).

Vidres d'art

CAMALÓ, SUCCESSORS DE. LAURIA, 9.
GRANELL I C.ª. ENRIC GRANADOS, 46.
RIGALT, BULBENA I C.ª. CASANOVA, 32.

RENART

Reproductions
Enquadraments
d'art

Diputació, 271
BARCELONA

LA CIUTAT I LA CASA

REVISTA D'ARQUITECTURA,
ARQUEOLOGIA I BELLS OFICIS

Corts Catalanes, 754, 1.ª 1.ª

BARCELONA

Ll. Bracons

Lacador

EXPOSICIÓ I VENDA:

J. Mercadé | Sala Parés
Passeig de Gràcia, 46 | Petritol, 3 i 5

TALLER:

Carrer Folgaroles, 46 (S. G.)

Areñas

FOTOGRAFIA

EXPOSICIONS

Procediments pigmentaris
Gomes
Tintes
Carbons
Esmalts

Venda d'obres
i objectes d'art
Antiguitats
Decoració
Mobles

Corts, 670 (junt al Ritz)

Fusteria

Enric Tarragó

TALLER DE CONSTRUCCIONS:

Consell de Cent, 283. Telèf. 3504 A.

FÀBRICA D'ELABORAR FUSTA:

Roger de Flor, 132. Telèf. 327 S. P.

GALERIES LAIETANES

Corts Catalanes, 613

Tel. A. 4902

EXPOSICIONS D'ART

TAPISSOS
LÀMPARES
DECORACIÓ

CONSTRUCCIÓ DE MOBLES
D'ESTIL

Reproduccions artístiques
en marbre, pedra, etc.

Fundició de bronzes a la cera perduda

Gabriel Bechini

TELÈFON S. P. 120

Roger de Flor, 162, i Consell de Cent, 430
Barcelona

XOCOLATES

SON ELS MILLORS

H. Blanco Bañeres

Call, 21 (Pl. S. Jaume). - Telèf. 190 A.

ALFOMBRES

TAPISSERIES

CORTINATGES

LLENCERIA

TAPISSOS PERSES I D'ESMIRNA
NUSATS A MÀ

L. Malmedé

Antiguitats i objectes d'art
EXPOSICIONS

Passeig de Gràcia, 68
València, 255

**Encuadernacions
Subirana, S. A.**

Corts, 496

Encuadernacions de luxe,
pròpies per a presents,
de bibliofil i de tota mena
Especialitats en daurats a mà

Administració:

Llibreria Subirana, Portaferrisa, 14

TALLER DE TAPISSERIA I DECORACIÓ

JOSEP GILABERT

ANTIGA CASA ROSELLÓ

Es tallen fundes i confec-
cionen tota mena de cor-
tinatges. • Especialitat en
sillons de gran confort.

Passeig de Gràcia, 114 • Telèf. 2634 G.
BARCELONA

Ha sortit

La Novel·la d'en "FLAMA"

La Rulota

LLIBRERIA CATALONIA

Plaça Catalunga, núm. 17

TEL. 813-S. P. CORTS, 660

BARCELONA

CASA FUNDADA L'ANY 1835

Pintura : Paper : Decoració

Manuel Corominas

Astúries, 14 Tel. 394 G.

BARCELONA (G.)

GALERIES DALMAU

PASSEIG DE GRÀCIA, 62 - TEL. 1172 G.

BELLES ARTS
EXPOSICIONS

SECCIONS DE: MATERIAL PER ARTISTES
MARCS, MOTLLURES
OBJECTES D'ART
LLIBRERIA
ANTIGUITATS

ANTIGA CASA A. OLIVA

FUNDADA EN 1885

T. Priu Mariné

Taller de daurats • Altars • Imatges
Decoració i reproducció en pasta
d'objectes d'art antic i modern
Casa especial per a la restauració
de retaules antics

Consell de Cent, 368 TELÈF. 2002 S. P.
(entre Bruch i Girona) BARCELONA

EXPOSICIÓ
Compra i venda de
ANTIGUITATS

J. Valenciano

Corribia, 2, pral.
(Cantonada Plaça Nova)
BARCELONA

TALLER D'EBENISTERIA
DE

Frederic Orri

Construcció de
mobles de totes
classes

• ARIBAU, 226 •
Telèf. 2091 G. Barcelona

RIGALT, BULBENA i C.ª

VIDRERIA D'ART I INSTAL·LACIONS

CASANOVA, 32 (entre Corts i Sepúlveda)
TELÈF. 5343-A. BARCELONA